

УДК 78.071.2

К. Ю. Самарська

СУЧАСНА ВОКАЛЬНА ШКОЛА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Музика та спів завжди були, є і будуть невід'ємною частиною життя будь-якого суспільства. На відміну від таких видів мистецтва як кіно, театр тощо, музичне мистецтво ніколи не знало часів занепаду чи застою. Пісня завжди супроводжує людину, без музики та співу не проходять майже жодні обрядові дійства у кожного народу світу. Вокально-естрадне мистецтво – мистецтво порівняно молоде, але давно посідає одне з провідних місць у культурній сфері держави. Естрадний спів збирає натовпи слухачів, тому у останні десятиліття стрімко зростає тенденція використання естрадних співаків у політичній, соціальній та інших сферах життя держави (для порівняння, у давнину королі використовували спів менестрелів для прославлення своїх перемог, кобзарі в Україні були головними поширювачами новин у всі куточки країни тощо).

Саме тому метою нашої статті стає аналіз проблем та перспектив сучасної вокальної школи.

Сьогодні у мистецтвознавстві та музичній естетиці створено культуру відповідні умови для комплексного розгляду музичних явищ масової культури: в контексті глобалізаційних процесів – з одного боку, та з іншого – як національно означених, з урахуванням їх специфіки. Панування однієї форми музичної естради змінюється переходом на маргінальний спосіб існування у паралель загальній плюралізації культурного простору та світового ринку шоу-бізнесу. Цей стан відповідає толерантній та еkleктичній естетиці постмодерну.

Цікавим для нас є звернення до аналізу співацького процесу порівняльного аналізу академічної, народної, естрадної технік співу, що містить досвід типологічного порівняння відповідно трьох типів звуковидобуття під час співу (академічного, народного, естрадного), що розрізняються за жанровими напрямками вокального виконавства [5]. Об'єктивним критерієм ефективності вокальної техніки є імпеданс. Зауважимо, що вокальні техніки розрізняються за принципом створення та регуляції імпедансу, силою акустичного опору.

Отже, фізіологія звукоутворення в вокально-виконавських жанрах відрізняється імпедансом (функція акустичного опору ротоглоточної порожнини співака), який, в свою чергу, залежить від положення гортані при співі. Якщо у академічного виконавця на всьому діапазоні голосу гортань залишається в низькому положенні, то естрадна та народна техніки співу обумовлені нейтральним положенням гортані.

Слід зауважити, що незалежно від вокально-виконавського жанру професійне виконання потребує стабільного положення гортані.

Вокальні техніки розрізняються рівнем високої співочої форманти (ВСФ) – одним з об'єктивних показників академічного професійного голосу. Саме ступінь її інтенсивності в спектрі звуку визначає найважливіші естетичні та вокально-технічні якості голосу. Рівень ВСФ у майстрів академічного співу набагато вищий, ніж у естрадних та народних виконавців.

Зауважимо, що високі показники ВСФ пов'язані з резонансом надгортанної порожнини, яка утворюється лише при академічній техніці співу завдяки зниженню гортані та утворенню в вокальній практиці так званого „купола”.

Аналіз системи зворотного зв'язку, за допомогою якого виконавець отримує інформацію про акустичні параметри свого голосу, є найважливішою проблемою професійної якості співу. Відсутність зворотного зв'язку або його хибне трактування можуть погіршити виконання. Тож якісний вокальний звук естрадного співака залежить не лише від самого виконавця, але і від майстерності звукорежисера та технічних характеристик звукопідсилювальної апаратури, що використовується. Також, комп'ютерний аналіз спектрального складу співацького голосу дозволяє об'єктивно оцінити його похідні характеристики, техніку звукоутворення та ефективність методики навчання.

Отже, естрадний вокал посідає проміжний щабель між академічним і народним. Якщо в сфері академічного та народного співу виконавці працюють у межах усталеного канону, то метою естрадного співака є пошук характерного, самобутнього забарвленого тембру, що легко впізнається.

Відомо, що велика естрадна сцена надає широкі можливості для так званої розкрутки, слави тощо. Це, на жаль, засліплює очі талановитим майбутнім артистам. Вони абсолютно не налаштовані на серйозну й кропітку працю на сцені та поза нею.

Звернімося до аналізу значущості та ролі музики в культурі ХХ ст. Незаперечним є факт, що найяскравіше вона виявилася після Другої світової війни. Музичні стилі, жанри і напрями входили в життя всіх, без виключення, поколінь, національностей і прошарків суспільства. Місцем проведення концертів і музичних заходів стала не тільки сцена оперних театрів або концертних залів, але і стадіони, міські площі, монументальні визначні пам'ятки архітектури, в яких можна було зібрати десятки тисяч глядачів. Завдяки саме сучасній техніці аудио- і відеозапису спілкування з музикою стало можливим в різних умовах для абсолютної більшості слухачів та прихильників музики [2].

Аналіз історичної, філософської, культурологічної, мистецтвознавчої літератури дозволяв дійти висновку, що тлумачення естрадного співу як виду художньо-творчої діяльності не розкриває повною мірою його сутності і статусу в музичній культурі: історично сформувавшись як сфера музично-виконавської практики, естрадний спів

володіє ознаками і властивостями, що характеризують його як відносно самостійне явище. Досліджено, що головними з них є:

1. Естрадний спів є предметом соціальних потреб та інтересів. Суспільні та індивідуальні потреби в музичному мистецтві, як і інтерес до нього, задовольняються шляхом сприймання творів, що звучать, тобто виконуються. У зв'язку з цим естрадний спів у першу чергу стає предметом таких потреб та інтересів.

2. Естрадний спів є соціально значимим суб'єктом художнього виробництва, оскільки забезпечує реальне (звукове) буття музики, відтворює музичні твори у готовому вигляді для суспільного та індивідуального уживання.

3. Естрадний спів має власну історію становлення і розвитку. Доведено, естрадний спів виник і розвивався в контексті історичного розвитку цивілізації, культури і музичного мистецтва і має свої закономірності та особливості еволюції.

4. Естрадний спів має власну природу і субстанцію, лише йому притаманні засоби і способи виявлення та самореалізації. Природу естрадного співу визначають основні властивості музики як такої, та особливості її діяльнісного виявлення. Субстанцію естрадного співу складають «тілесність» музичної мови, яку формують динаміка, тембр і фактура, а також „речовість”, що характеризує носія звукоутворення.

5. Естрадний спів має власні функції, що виявляються в двох напрямках: він „привласнює” і реалізує функції музики як художнього явища, а також виконує специфічні функції по відношенню до самої музики та її творів. Головними з них є: функція словесного відтворення музики, ідейно-художнього змісту її творів на високому технологічному і художньому рівнях; комунікативна функція, що забезпечує безпосередній зв'язок по лінії „композитор – естрадний спів – слухач”.

6. Естрадний спів має власну структуру, свідченням чому є наявність великої кількості видів, форм і жанрів вокального, інструментального та вокально-інструментального виконавства - складових елементів, зв'язки, взаємозалежності і взаємовпливи яких зумовлюють його, виконавства, цілісність і самодостатність.

7. Естрадний спів є унікальним засобом виробництва художніх цінностей, має власну цінність і самоцінність. Художні цінності, які створює естрадний спів - це художня якість реального звучання творів, яку складає художня цінність твору та якість його технологічного і художньо-образного відтворення.

8. Естрадний спів має власну специфіку. Він є носієм і виразником видової специфіки музики і виявляється як унікальний процес художньо-творчої діяльності.

9. Естрадний спів є практичною (художньою, художньо-творчою) діяльністю. Вона є вторинною щодо „створення” твору, оскільки він існує як продукт творчості композитора, і кожного разу первинною як художньо-творчий (виконавський) процес .

10. Естрадний спів має власні закони і правила функціонування як явище і діяльність. Вони стосуються усіх організаційних, технологічних та художньо-творчих (освоєння художнього змісту твору, інтерпретація) питань.

11. Естрадний спів є об'єктом і самостійним напрямом наукового пізнання. Дослідження естрадного співу має історичні витоки, які розширювалось і поглиблювалось у процесі розвитку музичного мистецтва та музичної науки і, визначивши спектр своїх наукових інтересів, поступово відділилось як самостійна галузь музикознавства.

Естрадний спів, майстерність естрадного виконання має свою специфіку. Основними її положеннями дослідники визначають:

1. Сутнісні ознаки і властивості, що характеризують музику як вид мистецтва, зокрема музична мова, її виражальні засоби (мелодія, лад, гармонія, ритм, темп, динаміка, тембр), особливості музичного стилю, жанру, унікальність музичного твору, музичного змісту, музичної форми, музичного образу, а також видів і форм музично-виконавської діяльності.

2. Особливості естрадного співу, що відрізняють його від інших видів художньої діяльності, пов'язаної з відтворенням існуючого оригіналу - твору мистецтва (діяльності режисера, актора театру, артиста балету, копіювальної роботи художника, скульптора тощо).

3. Особливості відтворення музики різними видами і формами естрадного співу, „різножанровими” виконавцями.

Специфічні ознаки і характеристики музичного виконавства виявляються:

- у характерних особливостях відтворення вокальних, інструментальних та вокально-інструментальних творів, пов'язаних з видовими відмінностями музики;

- у наявності численних різновидів та різноманітних форм вокального, інструментального і вокально-інструментального виконавства, які, зберігаючи основні видові властивості, володіють власними характеристиками і виконавськими технологіями;

- у роботі виконавця над твором, що передбачає одночасне і поступове освоєння його змісту, форми, художньо-виражальних елементів, логіки формування художньої образності та виконавської технології;

- у процесі виконавської діяльності, який забезпечує реальне (звукове) буття пісні в часовому просторі, реалізацію інтерпретаційного задуму і комунікацію художніх образів;

- в унікальності продукту виконавської діяльності - пісні як художньої цілісності, що безпосередньо формується у виконавському процесі як інтерпретаційний задум, обумовлений численними об'єктивними і суб'єктивними факторами.

Отже, специфіка естрадного співу відображає сутнісні ознаки і характерні риси співу як унікального виду мистецтва і виявляється в особливостях різних видів, форм, жанрів, процесу і продукту

виконавської діяльності. У той же час вона відображає особливості виконавського мистецтва естрадних пісень як художнього явища і художньо-творчої діяльності та зумовлюється ними.

Таким чином, професійна майстерність естрадного співака передбачає здатність співака до „одухотворення”, „емоційного оживлення” пісні, сповнення її культурно-духовним та індивідуально-особистісним змістом. Відсутність емоційної зумовленості виконання веде до втрати ціннісного значення авторської програми, до беззмістовності художніх образів, власне, до руйнування яскравості та самобутності художньої інтерпретації. Аналіз сучасних наукових позицій показав, що формування професійної майстерності естрадного співака є однією з вагомих актуальних проблем мистецтва педагогіки. Зокрема, врахування емоційно-естетичних чинників досягнення музичного мистецтва й опора на них в навчально-виховному процесі є необхідною умовою впливу на формування особистості естрадного співака, суттєвою формою збагачення художньо-інтерпретаційних умінь вокаліста.

Список використаної літератури

1. Соколова А. М. Концертная жизнь. История музыки. т 4. – М., „Музыка”, 2000. **2. Мартынов И.** Музыка XX века. Очерки, ч.2, кн.5. – М., „Музыка”, 1987 **3. Осетров Ю. О.** До питання про специфіку підготовки студентів музично-навчальних закладів за фахом „Естрадний спів” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vocalart.narod.ru/article_6_1.html/ . **4 Фрид Г. С.** Музыка! Музыка? Музыка...и молодёжь. – М. : „Сов. Композитор”, 1991. **5. Кабалевский Д. В.** Музыка и музыкальное воспитание. – М. : Знание, 1984. – 64 с. **6. Падалка Г. М.** Перспективні напрями розвитку музично-педагогічної освіти (методичні рекомендації). – К. : РНМК, 1991. – 36 с.

Самарська К. Ю. Співацький процес: порівняльний аналіз

У статті автор розкриває потенціал та проблеми співацького процесу в сучасних умовах, визначає особливості естрадного співу та специфіку професійної майстерності сольних виконавців естради. Автор наголошує на необхідності формування у майбутніх естрадних співаків не тільки професійності, а й духовних цінностей, розуміння важливості своєї професії тощо.

Ключові слова: співацький процес, естрадний спів, вокальна школа, пісні.

Самарская Е. Ю. Процесс пения: сравнительный анализ

В статье автор раскрывает потенциал и проблемы процесса пения в современных условиях, определяет особенности эстрадного пения и специфику профессионального мастерства сольных исполнителей эстрады. Автор отмечает необходимость формирования у будущих

эстрадных певцов не только профессиональности, но и духовных ценностей, понимание важности своей профессии и тому подобное.

Ключевые слова: процесс пения, эстрадное пение, вокальная школа, песни.

Samars'ka K. Yu. Process of Singing: Comparative Analysis

In the article an author exposes potential and problems of process of singing in modern terms, determines the features of the vaudeville singing and specific of professional trade of solo performers of the stage. An author marks the necessity of forming for the future crooners of not only professionalism but also spiritual values, understanding of importance of the profession and others like that.

Key words: singing, pop singing, vocal school, songs.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.

УДК 378.147:63+504

К. В. Стецюк

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ВИВЧЕННІ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Значення екологічної культури полягає в екологізації не лише культури, але й усіх інших феноменів суспільства: економіки, науки, суспільних стосунків тощо. Важливої питомої ваги в екологізації навчально-виховного процесу в період вирішення проблем екологічної кризи набуває гуманітаризація та глобалізація освіти, оскільки між ними існує прямий взаємозв'язок. За своїм значенням і наслідками вони не обмежуються економічною сферою, а й впливають на інші сторони людського суспільства: культуру, мораль, життєві цінності, мистецтво, політичні й соціальні уявлення та екологічні установки мільйонів людей. Під гуманітаризацією розуміють процес впливу соціогуманітарних знань на мислення людини з метою гармонійного розвитку останньої та як наслідок зміни в соціокультурній поведінці сучасного спеціаліста. "Гуманітаризацію освіти не слід розуміти лише як розширення складової гуманітарної дисципліни в навчальному плані, зміни її змісту та введення нових предметів. Дуже важливими є й посилення гуманітарних складових негуманітарних предметів, і перенесення на них наголосу у викладанні (педагогічна дія), і гуманітаризація самої технології освіти. Гуманітаризація освітнього процесу орієнтує його на інтереси й